

Ik zou de Staatscommissie willen wijzen op drie vormen van democratische deficit: de kabinetsformatie, verdragen en de Eerste Kamer.

Ten eerste de kabinetsformatie. De positie van de kiezer in de kabinetsformatie is onvoldoende richtinggevend. In onze parlementaire traditie levert de grootste partij de premier, maar die gewoonte is illegitiem daar de grootste partij in Nederland doorgaans nog geen kwart van de stemmen krijgt. Ook welke andere partijen deelnemen is vooraf volstrekt onduidelijk. Ik zou de Staatscommissie mee willen geven de adviezen van de Staatscommissie Remkes en eerdere staatscommissies die de directe verkiezing van de premier/formateur aanbevelen. Daarbij als kiesstelsel: Alternative Vote/ranked voting. Als limiet: 2 termijnen dan wel max. 8 jaren. Door de premiersverkiezing wordt de positie van de kiezer in de kabinetsformatie aanzienlijk versterkt en het gewenste dualisme tussen Kamer en kabinet aangebracht door aparte mandaten. De vertrouwensregel dient heroverwogen te worden.

Ten tweede de constitutionele waarborgen omtrent verdragen. Nu is het zo dat de wetgever de keuze heeft om te kiezen voor de procedure van een gewone of een tweederdemeerderheid, waarbij voor de Staten-Generaal geregeld meer politieke dan staatsrechtelijke argumenten meespelen om voor de gewone procedure te kiezen. Gevolg is dat soms onterecht vrij ingrijpende, en bijna omkeerbare besluiten worden genomen - denk aan EU-verdragswijzigingen - met een gewone meerderheid worden genomen. Mijn suggestie is om meer democratische en/of constitutionele waarborgen in te bouwen. Dit kan door een bindend referendum vooraf te laten gaan aan (ingrijpende) verdragswijzigingen. Ook rechterlijke constitutionele toetsing op de procedurekeuze is een mogelijkheid.

Ten derde de positie van de Eerste Kamer. De leden van de EK worden getraptd verkozen via de Provinciale Statenverkiezingen, hetgeen twee grote bezwaren heeft: 1) de kiezer kan geen onderscheid maken tussen provinciale en landelijke overwegingen; en 2) de indirecte verkiezing is weinig democratisch legitiem. Mijn voorstel zou zijn om de EK ofwel direct te verkiezen met regionale vertegenwoordiging, naar Duits/Amerikaans voorbeeld, ofwel om de EK werkelijk democratisch te maken met een gestratificeerd geloot burgerparlement (zie Ost-belgien Model). In beide varianten zou de EK evt. overstemd kunnen worden door een grote meerderheid van de TK-leden (zie bijvoorbeeld tweekamerstelsel Italië, Japan en de Verenigde Staten).